

FİLİZ KİTABEVİ

Arş. Gör. Yakup Ahmet AKTAN

DEMİRYOLU İLE YOLCU TAŞIMACILIĞI

60.
FİLİZ KİTABEVİ
2023

ARALIK 2023

ISBN: 978-975-368-944-1

BASKI

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 48596

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(212) 850 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com
bilgi@filizkitabevi.com
Yayıncı Sertifika Numarası: 48596

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılamaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Bu kitap Türk Alman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı başkanlığınca yürütülen Özel Hukuk Tezli Yüksek Lisans Programı kapsamında yüksek lisans tezi olarak yazılmıştır. Söz konusu tez, 06.07.2023 tarihinde Prof. Dr. Vural Seven başkanlığında Dr. Öğr. Üyesi Fatih Aydoğan ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Batuhan Oyal üyelerinden oluşan tez savunma jürisine savunulmuş ve oybirliği ile başarılı bulunmuştur. Yüksek lisans eğitimim süresince bana yol gösteren, taşıma hukuku ile faydalı bir çalışma ortaya koymamı sağlayan tez danışmanım Prof. Dr. Vural Seven'e müteşekkirim. Diğer taraftan Türk Alman Üniversitesi ticaret hukuku kürsüsünde bulunan ve her daim çalışmalarımda yanımda olan Prof. Dr. İrfan Akın'a da teşekkürü bir borç bilirim. Hem tez yazım sürecinde hem de asistanlık sürecinde beni cesaretlendiren ve her zaman destekleyen Doç. Dr. Koray Demir'e teşekkür ederim. Tez yazım sürecinde her zaman yanımda olan akademik ve sosyal olarak varlığını eksik etmeyen Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Batuhan Oyal'a da teşekkürlerimi sunarım. Savunma jürisinde yer alarak beni onurlandıran Dr. Öğr. Üyesi Fatih Aydoğan'a da teşekkür ederim. Son olarak ticaret kürsüsünde bulunan tüm asistan arkadaşlarıma desteklerinden ötürü teşekkür ederim. Kitabın yayımlanması sürecinde desteğini sunan Prof. Dr. Halil Akkanat'a teşekkür ederim. Kitabın yayımlanmasında emeği geçen Filiz Kitabevi'nin tüm çalışanlarına ve Oğuzhan Bey'e teşekkür ederim.

İstanbul, 2023
Arş. Gör. Yakup Ahmet AKTAN

İÇİNDEKİLER

Önsöz	V
İçindekiler	VII
Kısaltmalar	XIII
GİRİŞ	1

I. BÖLÜM

1. Geçmişten Bugüne Demiryolları	3
1.1. Osmanlı Devleti Döneminde Demiryollarının Durumu	3
1.2. Cumhuriyet Döneminde Demiryollarındaki Gelişmeler	4
1.3. Diğer Demiryolları Taşımacılık Türlerinde Mevcut Durum.....	7
1.3.1. Yüksek Hızlı Tren ve Hızlı Tren.....	7
1.3.2. Kent İçi Taşımacılığı.....	8
1.3.3. Konvansiyonel Trenler ve Turistik Trenler	8
1.4. İstatistiksel Olarak Demiryolu Taşımacılığı	9
2. Demiryolu Yolcu Taşımacılığında Yasal Düzenlemeler	10
2.1. Demiryolu Yolcu Taşımacılığı İle İlgili Kanunlar	10
2.1.1. Rumeli Demiryollarının Umur-u Nakliyesi Hakkında Nizamnamesi	10
2.1.1.1. Genel Olarak	10
2.1.1.2. Rumeli Demiryolu Nizamnamesinin Yürürlüğüne ve Uygulanabilirliğine İlişkin Değerlendirmelerimiz	12
2.1.2. Türk Ticaret Kanunu	15
2.1.3. Türkiye Demiryolu Ulaştırmasının Serbestleştirilmesi Hakkında Kanun	15
2.2. Demiryolu Yolcu Taşımacılığı İle İlgili Yönetmelikler	16
2.2.1. Demiryolu ile Seyahat Eden Yolcunun Haklarına Dair Yönetmelik.....	16
2.2.2. Demiryolu Emniyet Yönetmeliği.....	17

2.2.3. Demiryolu Kazalarını ve Olaylarını Araştırma ve İnceleme Yönetmeliği	17
2.2.4. Demiryolu Yolcu Taşımacılığında Kamu Hizmeti Yükümlülüğü Yönetmeliği	18
2.3. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'nın Ana Statüsü, Faaliyet Alanı ve Görevleri.....	18
2.3.1. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'nın Ana Statüsü	18
2.3.2. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'nın Faaliyet Alanı ve Görevleri	19
2.3.3. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'nın Organları ve Müesseseleri, Bağlı Ortaklıkları ve İştirakleri.....	20
2.3.3.1. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'nın Organları	20
2.3.3.2. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları'nın Müesseseleri, Bağlı Ortaklıkları ve İştirakleri	20
2.3.4. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları Taşımacılık A.Ş.'nin Desteklenmesi.....	20
2.4. Uluslararası Hukukta Demiryolu Yolcu Taşımacılığı	21

II. BÖLÜM

3. Yolcu Taşıma Sözleşmesi.....	23
3.1. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Özellikleri	23
3.1.1. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Hukuki Niteliği	23
3.1.2. Sözleşme Yapma Zorunluluğu ve Yolcu Aleyhine Düzenleme Yasası.....	25
3.1.3. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Tüketici İşlemi Olma Niteliği	27
3.2. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Unsurları	31
3.2.1. Taşıma Taahhüdü	32
3.2.2. Yolcu Taşıma Sözleşmesinde Ücret Unsuru	33
3.2.3. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Tarafları	33
3.2.3.1. Taşıyıcı.....	33
3.2.3.2. Yolcu	36
3.2.4. Yolcu Taşıma Sözleşmesinde Zaman Unsuru	38

3.2.5. Bagaj, El Bagajı ve Yolcu Yanındaki Eşya	39
3.3. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Kurulması.....	41
3.3.1. Yolcu Taşıma Sözleşmesinde Ehliyet	41
3.3.2. Yolcu Taşıma Sözleşmesinde İrade Beyanları	42
3.3.3. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin İmkansızlığı.....	45
3.3.4. Emredici Hukuk Kurallarına, Kamu Düzenine, Genel Ahlaka, Kişilik Haklarına Aykırı ve Muvazaalı Olmaması.....	46
3.3.5. Yolcu Taşıma Sözleşmesinde Şekil.....	46
3.3.5.1. Genel Olarak	46
3.3.5.2. Bilet.....	46
3.3.6. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Genel İşlem Koşulu Sınırlamalarına Uygun Olması	49
3.4. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Hükümsüzlüğü Ve Sona Ermesi.....	50
3.4.1. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Hükümsüzlüğü	50
3.4.2. Yolcu Taşıma Sözleşmesinin Sona Ermesi	51

III. BÖLÜM

4. Tarafların Hakları, Yükümlülükleri ve Sorumlulukları	53
4.1. Yolcunun Hakları, Yükümlükleri ve Sorumlulukları.....	53
4.1.1. Yolcunun Hakları	53
4.1.1.1. Yolcunun Seyahat Hakkı	53
4.1.1.2. Yolcunun, Bagaj ve Evcil Hayvan Bulundurma Hakkı	53
4.1.1.3. İptal ve Gecikme Halinde Yolcunun Hakları.....	54
a. İptal Halinde Yolcunun Hakları	54
aa. Seferin Henüz Başlamadan İptal Olması Halinde Yolcunun Hakları.....	54
bb. Seferin Başladıktan Sonra İptal Olması Halinde Yolcunun Hakları.....	55
cc. Seferin İptal Olması Halinde Uygulanacak Ortak Hükümler	57
b. Gecikme Halinde Yolcunun Hakları	58
aa. Gecikmenin Sefer Başlamadan Öngörülmesi Halinde Yolcunun Hakları..	58
bb. Gecikmenin Sefer Esnasında Gerçekleşmesi Halinde Yolcunun Hakları.....	59

4.1.1.4.	Yolcunun Tazminat Talep Etme Hakkı	61
4.1.2.	Yolcunun Yükümlülükleri.....	62
4.1.2.1.	Yolcunun Ücret Ödeme Yükümlülüğü.....	62
4.1.2.2.	Yolcunun Bilgi Sağlama Yükümlülüğü	62
4.1.2.3.	Yolcunun Kurallara Uyma Yükümlülüğü	62
4.1.2.4.	Yolcunun El Bagajı, Bagaj ve Evcil Hayvanlara İlişkin Yükümlülükleri	63
4.1.3.	Yolcunun Sorumlulukları	65
4.2.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Hakları, Yükümlülükleri ve Sorumlulukları	65
4.2.1.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Hakları	65
4.2.1.1.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Seyahatten Men Hakkı	65
4.2.1.2.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Yolcu Bagajı, El Bagajı ve Evcil Hayvanlara İlişkin Hakları.....	67
4.2.1.3.	Demiryolu Tren İşletmecisinin El Bagajları ve Bagajlar Üzerindeki Tasarruf Hakkı.....	68
4.2.2.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Yükümlülükleri	69
4.2.2.1.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Sözleşme Yapma Yükümlülüğü.....	70
4.2.2.2.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Taşıma Yükümlülüğü.....	70
4.2.2.3.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Güvenliği Sağlama Yükümlülüğü	71
4.2.2.4.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Hijyen Sağlama Yükümlülüğü.....	72
4.2.2.5.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Acil Durumlara İlişkin Yükümlülükleri	72
4.2.2.6.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Bilgilendirme Yükümlülüğü.....	72
4.2.2.7.	Demiryolu Tren İşletmecisinin KVKK Kapsamında Yükümlülükleri.....	74
4.2.2.8.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Engelli, Hareket Kabiliyeti Kısıtlı ve/veya Özel Durumu Olan Yolculara Yönelik Yükümlülükleri	75
4.2.2.9.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Bagaj, El Bagajı ve Evcil Hayvanlara Yönelik Yükümlülükleri	78

4.2.2.10. Demiryolu Tren İşletmecisinin Sigorta Yükümlülüğü.....	79
4.2.2.11. Demiryolu Tren İşletmecisinin Trenin Gecikmesi ve İptal Olması Halinde Yükümlülükleri	80
4.2.3. Demiryolu Tren İşletmecisinin Sorumlulukları	80
4.2.3.1. Demiryolu Tren İşletmecisinin Yolcu Taşıma Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğu.....	81
a. Yolcu Taşıma Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğun Şartları	82
aa. Borca Aykırı Davranış.....	83
bb. Zararın Meydana Gelmesi.....	83
cc. Borca Aykırı Davranış ve Zarar Arasında Uygun İlliyet Bağının Bulunması	85
dd. Kusur.....	87
b. Demiryolu Tren İşletmecisinin Yolcunun Yaralanması veya Ölmesi Halinde Sorumluluğu	88
aa. Sağ Salim Taşıma Borcunun İhlali.....	88
bb. Zarara Neden Olan Kaza.....	90
cc. Kazanın Yolcunun Trene Binerken, Trenden İnerken veya Trende Bulunduğu Sırada Meydana Gelmesi	91
dd. Yolcu Yaralanmaları veya Ölümleri.....	93
ee. Kaza Halinde Yolcunun Yanında Bulundurdıkları, El Bagajı ve Evcil Hayvanları Üzerinde Sorumluluk	96
ff. Kaza Halinde Müteselsil Sorumluluk	97
gg. Kaza Halinde Sorumsuzluk Halleri	98
c. Seferin İptali veya Gecikmesinden Doğan Zararlardan Sorumluluk	102
aa. Sefer İptalleri	103
bb. Gecikmeden Doğan Sorumluluk.....	109
cc. İptal ve Gecikme Halinde Sorumluluğun Kapsamı	112
dd. İptal, Gecikme ve Bağlantının Kaçırılması Hallerinde Sorumluluktan Kurtulma Halleri	113

d.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Yolcu Bagajlarına Yönelik Sorumlulukları.....	114
aa.	Zararın Meydana Gelme Anı	115
bb.	Zıya, Hasar veya Gecikme Nedeniyle Zararın Meydana Gelmesi.....	117
cc.	Müteakip Taşıyıcıların ve Alt Taşıyıcının Sorumluluğu.....	123
dd.	Zıya, Hasar ve Gecikme Durumunda Sorumsuzluk Halleri	124
e.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Yardımcı Kişilerinin Fiillerinden Sorumluluğu	129
f.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Rücu Hakkı	130
g.	Tazminat Davası	131
4.2.3.2.	Demiryolu Tren İşletmecisinin Sözleşme Dışı Sorumluluğu	136
a.	Tehlike Sorumluluğu	137
aa.	Tehlike Sorumluluğunun Tanımı ve Özellikleri	137
bb.	Tehlike Sorumluluğunun Şartları.....	138
b.	Tehlike Sorumluluğunda Demiryolu Tren İşletmecisinin Sorumluluktan Kurtulma Halleri.....	143
aa.	Mücbir Sebep.....	143
bb.	Zarar Görenin Kusuru	143
cc.	Üçüncü Kişinin Kusuru.....	144
c.	Tehlike Sorumluluğunda Tazminat Davası... ..	144
d.	Sorumluluk Hükümlerinin Yarışması	148
5.	Demiryolu Geçitleri ve Demiryollarında Meydana Gelen Kazalar	149
5.1.	Yasal Düzenlemeler ve Tanımlar	149
5.2.	Demiryollarında Hemzemin Geçitleri ve Hemzemin Geçitlerinde Meydana Gelen Kazalar.....	150
5.3.	Demiryolu Yolcu Taşımacılığında Meydana Gelen Diğer Kazalar	153
	Sonuç ve Öneriler	155
	Kaynakça.....	161
	Elektronik Kaynakça.....	169

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.r.	: Adı geçen rapor
a.g.t.	: Adı geçen tez
A.Ş.	: Anonim Şirket
aş.	: Aşağıda
Ayr.	: Ayrıca
b.	: Bent
bs.	: Basım
C.	: Cilt
CIV	: (Uniform Rules concerning the Contract of International Carriage of Passengers by Rail) Demiryolu ile Yolcu ve Bagaj Taşımalarına İlişkin Sözleşme
COTIF	: (Convention Concerning International Carriage by Rail) Uluslararası Demiryolu Taşımalarına İlişkin Sözleşme
D	: Dairesi
dn.	: Dipnot
E.T.	: Erişim Tarihi
f.	: Fıkra
H.D.	: Hukuk Dairesi
H.G.K.	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
hmn	: Hemen
İDT	: İktisadi Devlet Teşekkülü
KHK	: Kanun Hükmünde Karar
KİK	: Kamu İktisadi Kuruluşu
km	: Kilometre
KTk	: Karayolu Trafik Kanunu

XIV

KVKK	: Kişisel Verileri Koruma Kanunu
m.	: Madde
R.G.	: Resmi Gazete
RDN	: Rumeli Demiryolları Nizamnamesi
RID	: (Regulation Concerning the International Carriage of Dangerous Goods by Rail) Tehlikeli Malların Demiryolu ile Uluslararası Taşımacılığına İlişkin Düzenlemeler
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
San.	: Sanayi
SMGS	: Demiryolu ile Uluslararası Eşya Taşımacılığına İlişkin Sözleşme
SMPS	: Demiryolu ile Uluslararası Yolcu Taşımacılığına İlişkin Sözleşme
ss.	: Sayfa aralığı
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TCDD	: Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TDK	: Türk Dil Kurumu
Tic.	: Ticaret
TKHK	: Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TSHK	: Türk Sivil Havacılık Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UDHB	: Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı
URL	: (Uniform Resource Locator) Tekdüzen Kaynak Bulucu
vd.	: Ve devamı
vs.	: Ve saire
YHT	: Yüksek Hızlı Tren
yuk.	: Yukarıda

GİRİŞ

DEMİRYOLU İLE YOLCU TAŞIMACILIĞI

Günümüzde teknolojik, ticari ve hukuki gelişmeler sonucunda ulaşım sektörü sürekli gelişmekte ve yenilenmektedir. Ulaşım sektörünün yaşayan bir organizma gibi canlı olması nedeniyle uzun süredir atıl kalan demiryolu taşımacılığı alanında yapılan değişiklikler gözle görülür bir biçimde fark edilmektedir. 1950-2000 yılları arasında yatırım yapılmayan ve ihmal edilen demiryolu taşımacılığı, 2000 yılı sonrasında hızlı bir gelişme ve değişime uğramıştır. Bu gelişme ve yenilenme ile ilk olarak ulaşımın hızlı, güvenli ve konforlu bir biçimde yapılması hedeflenmektedir.

Tüm bu değişim ve gelişime ulusal ve uluslararası düzeyde uyum sağlamak ve ortaya çıkabilecek sorunları engellemek ve çözmek amacıyla taşıma hukukunun da uyarlanması ve geliştirilmesi elzemdir. Çalışmamızda, özellikle son 20 yıldır ulaşım sektöründe payını arttıran demiryolu taşımacılığını yolcu taşımaları bakımından ele aldık.

Çalışmamızın ilk bölümünde demiryolu taşımacılığının geçmişten bugüne olan değişimi incelenmiş ve Osmanlı Devleti'nin son döneminden itibaren Türkiye Cumhuriyeti döneminde inşa edilen demiryolu hatlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Hemen ardından demiryolunda yolcu taşımacılığı türleri ve taşınan yolcu sayıları, diğer ulaşım türlerinde taşınan yolcu sayıları ile karşılaştırılmıştır. Çalışmamızın ilk bölümünün devamında demiryolu yolcu taşımacılığında uygulanacak mevzuatın tespit edilmesi amacıyla yürürlükte olan ilgili kanunlar ve yönetmelikler irdelenmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise yolcu taşıma sözleşmesi ele alınmıştır. Yolcu taşıma sözleşmesi kapsamında sözleşmenin hukuki niteliği, unsurları, kurulması ve sona ermesi incelenmiştir.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde yolcu taşıma sözleşmesinin ve mevzuatın emredici hükümleri dikkate alınarak yolcu taşıma sözleşmesinin taraflarını oluşturan yolcunun ve demiryolu tren işletmecisinin hak, yükümlülük

ve sorumlulukları ele alınmıştır. Üçüncü bölümün ilerleyen kısmında ise demiryolunda yolcu taşımacılığında meydana gelen kazalar incelenmiş, ayrık durumlar açıklanmış ve bazı önerilere ve görüşlere yer verilmiştir.

Kitabın sonunda Rumeli Demiryolu Nizamnamesine ve Nizamnamenin daha anlaşılır olması açısından yaptığımız tercüme yer verilmiştir.